

A kráter mind nagyobbá váló átmérője miatt egyre nő az omlásveszély. Provizórikus támot készítettünk a kisebb kőhullás megakadályozására. A teljes kiácsolást csak akkor végezzük el, ha már meghatározható lesz a teljes vízmennyiség eltűnésének helye. A III.sz. barlangban a talppont bontásával kísérleteztünk, de sajnos nem jutottunk tovább.

A Pénz-pataki-víznyelő szifonjának vízszintje 1979. január 1. - december 31. között.

I. 11	nincs adat	VII. 1	- 71,4	m	
14	"	8	- 71,4	"	
27	"	28	- 71,8	"	
II. 10	- 71,8	m	30	- 72,4	"
24	- 70,2	"	VIII. 1	- 72,93	"
III. 9	- 69,9	"	3	- 73,-	"
11	- 69,9	"	4	- 73,1	"
18	- 69,5	"	5	- 73,12	"
25	- 69,3	"	9	- 72,96	"
IV. 1	- 68,9	"	11	- 72,9	"
3	- 68,9	"	19	- 71,8	"
5	- 67,4	"	IX. 2	- 72,0	"
7	- 66,8	"	8	- 72,6	"
21	- 66,2	"	22	- 73,0	"
V. 6	- 66,3	"	X. 7	- 72,95	"
13	- 66,1	"	20	- 72,05	"
26	- 66,2	"	XI. 4	- 72,23	"
VI. 3	- 66,9	"	18	- 69,5	"
16	- 67,4	"	XII. 2	- 73,04	"
28	- 71,1	"	16	- 71,85	"
			29	- 71,4	"
			31	- 70,9	"

"0" pont: A Nagy Fal teteje

A KPVDSZ VII "Vass Imre" Barlangkutató Csoport 1979.

évi jelentése

Házi Zoltán

Az elmúlt évek eredményei alapján kiemelten foglalkoztunk és fő erőnket a Csörgő árvízi-forrásbarlang kutatására összpontosítottuk.

Lehetőségeinkhez mérten tervünket maradéktalanul teljesítettük.

Az év során 22 hétvégi kutató-túrát, augusztus hónapban 15 napos kutató-tábort /15 fő átlaglétsszámmal/ szerveztünk, amikor is sikerült az addig ismert végponton túljutnunk.

Az 1978. évben a továbbjutást egy agyagszifon zárta el. Ezt az agyagszifont igen szűk és nehéz körülmények között kellett bontanunk. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján a barlang valamennyi járt részét tágítanunk és süllyesztenünk kellett a továbbjutás céljából; ugyanis az időszakos vízszint emelkedések és árvizek során a szifonokban és a mélyebb járatrészekben a víz visszamaradt, így a barlangban sem dolgozni, sem közle-

kedni nem lehetett. Ezen munka igen munkaigényes volt, figyelembevve a barlangjárat méreteit.

A tábor során az agyagszifon bontásán kívül az első szifon bontásával is próbálkoztunk, de ezideig nem járt eredménnyel.

Nagy örömünkre sikerült bejutnunk az aktív patakos szakaszba. Az aktív patakos járatrész méretei: 3-4 m széles járatok, több helyen 6-7 m magasak; arra engednek következtetni, hogy a feltételezett barlangrendszer járható és így további kutatásra feltétlenül érdemes.

Sajnos azonban a patakos járatrész több helyen összeszűkül és szifonban végződik. Az eddig bejárt rész - becslésünk szerint - 100 m, e szakaszon 3 szifont kell leküzdeni.

Részben vízszint süllyesztéssel sikerült a 3 szifonon túljutnunk, azonban egy újabb és hosszabb szifon elzárta a további utat.

A kutatás szempontjából probléma, hogy a bejárati szakasz nehezen járható, szűk része, komolyabb szerszám beszállítását nem teszi lehetővé.

Feltételezhetően megoldást jelentene, ha sikerülne egy újabb bejáratot találnunk, vagy létesítenünk, amely közvetlenül az aktív patakos járatához csatlakozna. Erre a lehetőség megvan, a patakos járatból a felszín felé egy kürtő nyílik, amelyet a felszínen meg kívánunk keresni ill. kimérni.

A kürtő alján található agyagdombon növényi maradványokat és csiga-törmelékeket találtunk, vizsgálataink alapján megállapítottuk, hogy a közeli felszínről mosódtak be.

A kürtő kibontását 1980. évben tervezzük végrehajtani.

Az eddigi feltárt részek térképezését a IV. n. évben megkezdtük, de csak részben tudtuk elvégezni a nehéz körülmények miatt.

Mellékeljük a térkép-vázlatot, mely tartalmazza a csoport által

" f e l t á r t "

szakaszokat.

1977. évben sikerült az első szakaszt feltárnunk az

" i d ő s z a k o s s z i f o n i g "

1978. évben az

" a g y a g - s z i f o n i g "

1979. évben

"az agyagszifonok átbontásával az aktív patakos járatot"

mely a térképen csak jelölve van, további vízszint süllyesztést, az új bejárat kibontása után tervezzük annak térképezését.

A tábor során terepbejárásokat és kőzettani mintagyűjtést végeztünk, mind a felszínen, mind a barlangban, melynek eredményeit a 80-as évben értékeljük.

A barlang leírását a továbbiakban ismertetjük.

Az év során 2 csoporttársunk korábban kibontott, eddig nem ismert - zsombolyt mértek fel és annak vázlatát mellékeljük.

A zsomboly a falu határában található, Gál István szőlőjében, ezért "Szőlő-lyuk"-nak neveztük el.

A Mátyás-hegyi-barlangban tervezett munkákat nem hajtottuk végre, több alkalommal ugyan a Meteor-ágban bontást végeztünk, de a tervezett munkák elmaradtak, részben kivülálló okok miatt.

A mintagyűjtést elvégeztük, de feldolgozását csak részben. Rácz József tagtársunk csonttani vizsgálatokat végzett a gyűjtött mintákból.

Szalmái munkák ismertetése

Kubossek János: A Csörgő-forrás barlangja

A Csörgő-forrás barlangjának 1977. augusztus 16-i feltárása óta eltelt időszak legfontosabb eredményének tekinthetjük, hogy a helyenként rendkívüli szűk kuszójáratokon áthatolva sikerült elérnünk az aktív, állandó vízfolyással bíró patakos járatrendszer.

Ezzel a feltáró kutatás második - ugyancsak nehéznek ígérkező - szakaszába léptünk. Az eddigi munkák pontos dokumentálása céljából, valamint a továbbjutás elősegítése érdekében elkészítettük a barlang alaprajzi térképét, s az eddig feltárt szakaszok leírását. A barlang általunk ismert járataiban üledék és kőzetmintákat gyűjtöttünk.

A minták sokoldalú laboratóriumi vizsgálata eredményének figyelembevételével lehet részletesebben megadni a barlang létrejöttének körülményeit, genetikai fejlődésének főbb tényezőit s a mai morfológiai kép kialakulását.

A kapott saját eredmények és a terület korábbi kutatásával összefüggő szakirodalom megállapításai - ha megnyugtatóan összhangba hozhatók - megfelelő alapot jelentenek a barlang morfogenetikájának komplex magyarázatához.

A Csörgő-forrás barlangja elválaszthatatlan az azt magában foglaló karsztos kőzettömegetől, a Jósua-völgyi antiklinális ÉK-i szegélyéhez illeszkedő Alsó-hegy karsztos nyúlványától.

Az endogén és exogén erők működése, sok esetben egymással ellentétes hatású folyamatok eredményeképpen történik a karsztfejlődés.

A legjelentősebb belső erők, a tektonikai eredetű törések, repedések kialakításakor hatnak a karsztfejlődés szempontjából legszembetűnőbb formában.

Bz a folyamat az Alsó-hegy összetöredezett, tektonikailag átdolgozott mészkő-tömegében is nyomot hagyott, s vitathatatlan szerepe van a Csörgő-forrás barlangjának általunk eddig feltárt szakaszainak kialakításában.

Ezt alátámasztják:

- 1./ A bejárati alnában, a felszínen is észlelhető törésvonal, mely egy törési sík mentén két részre osztotta az alna fő kőzettömegét.
- 2./ A hosszú, viszonylag egyenes járatok.
- 3./ A termekben tanulmányozható törésvonalak és maguk a törésvonalak találkozási mentén az áramló víz fokozottabb oldóhatására létrejött termek.
- 4./ A járatok és termek fő irányainak egyezősége ill. hasonlósága.

A barlangot magában rejtő karsztömb többi, eddig ismert karsztobjektumában /Meteorbarlang, Rejtek-zsonboly/ is nagy, fokozottabb érvényesülő szerepet tulajdonítanak a kutatók /Szentes Gy. 1964., Rósa A. 1965./ a tektonikának.

Összefoglalóan megállapíthatjuk: a járatok kialakulásának fő irányadója a tektonika volt.

Az igen szűk, jelenlegi formájában kialakított bejárati kuszodát nagy mennyiségű agyag töltötte ki, s csak a keskeny légréseken keresztül áramló hideg légtömeg jelezte a belső szakaszok létét.

Az első jelentős kiöblösödés - a Tölcsér-terem vastag, nedves agyagkitöltése és a falakon magasan húzódó agyagcsik jelezte nagyobb mennyiségű felszíni csapadékhullás esetén, ez a terem természetesen víztároló medenceként szolgált.

A gyorsan utánpótlódó, a termet valószínűleg mennyezetig kitöltő s jelentős hidrosztatikai nyomás alatt áramló víz a szűk bejárati szakaszon keresztül, az agyagdugót átörve időnként az általunk sikerrel megbontott árvízi forráson és további forráson, mint természetes uton megnyitott zsilipen át nagy erővel távozott a hegyből.

Ezt látszanak igazolni az alábbi jelenségek:

- 1./ Ritkák a kitörések. Általában több évi szünet is eltelik, mire ez az árvízi források működni kezdenek.
- 2./ Hatalmas erejű, hirtelen, koncentráltan kitörő víztömeg kizárólag nagyobb esőzések után jelentkezik.
- 3./ Több alkalommal ugyanazon a pontban jött elő a víz nagy mennyiségben /az általunk megbontott árvízi forrásszáj helyén/, tehát ezt a bejárati folyosót használtuk leggyakrabban kijáratul.
- 4./ Ez nem zárja ki, hogy a hegyoldal több más pontján is észleltek hasonló vizkitöréseket.

Ezek ugyancsak a barlangrendszernek a tartozékai, s valószínűleg a mai bejárati folyosó időszakos eltömődése idején működtek.

Összekötő járatuk valamelyik - a barlangban általunk is ismert - eltömődött szűkület. E forrásszájak és szűkületek helyét pontosan nem tudjuk azonosítani, csupán feltételezzük a kapcsolatot.

Feltevésünk szerint ezek a kisebb erővel működő árvízi forrásszájak a "biztosító szelepek" funkcióját töltötték be.

- 5./ A víz - valószínűleg a Tölcsér-teremben lévő nagy mennyiségű, turbulens mozgástól felkavart agyagtól - a kitörést követően kezdetben igen zavaros volt. Sajnos a kitörések időpontjában barlangkutató csoportunk tagjai közül senki sem tartózkodott a helyszínen.
- 6./ A barlang bejárati alnájában - feltételezhetően - a legnagyobb egykor működő árvízi forrásszájban mintegy vödörnyi 50-60 db szabálytalan gömb és elipszoid alakú, lekerekített, 2-10 cm átmérőjű, víz által kiforralt - makroszkóposan az árvízi forrásszáj betéteinek mészkő anyagával megegyező kőzetanyagú mosott kő került elő.

E kövek keletkezése az időszakos forrásműködéssel hozható összefüggésbe.

Bluviális kialakulásuk mellett szól, hogy a barlang belsejében hasonló kövek nem kerültek elő - sem a termek, sem a szifonok és kuszójáratok agyagkitöltése és törmelék anyaga nem nyújt ilyen jellegű köveket.

Ha hosszabb transzportútlást feltételeznénk, akkor a belső bontási munkálatok során történt nagymérvű anyagmozgatáskor több ilyen kőnek kellett volna előkerülnie.

A barlang további járatai K-i ÉK-i irányban húzódnak. Helyenként igen szűk, normálisan fejlett testalkatú ember számára nehezen járható, időszakosan teljesen vízborítás alatt álló szifonok és kuszójáratok kötik össze a tágasabb termeket. A mindenütt nagy mennyiségben jelenlévő barlangi agyag vastagon borítja a falakat és a mennyezetet.

Többhelyütt igen különös, ritkán észlelt természeti jelenségek, jellegzetes agyasztalaktitok figyelhetők meg.

A néhány mm átmérőjű, vékony, rendszerint 8-10 cm hosszú csapocskák mindig csoportosan, rendszerint a termekben láthatók.

Több recens, jelenleg is képződő cseppkölefolrás és függőcseppkő utal az élénk vízbeszivárgásra.

A barlangban felszínről bekerült kavics nem található. Hiányzanak a szinlők.

E tények a mechanikus - eróziós koptató hatások minimális, mai kép kialakításában jelentéktelen szerepe mellett tanuskodnak.

A felső járatokban, állandó vízfolyás nincs.

Elgondolkodtató, hogy az aktív, patakos mederben sincsenek kavicsok, bár itt a járat szélességek eléri, sőt meghaladják pl. a Szabadság-barlang egyes szelvényeit is.

A kavicsok hiánya a barlang felszínrel való víznyelők útján történő összeköttetésének fejletlen, embrionális stádiumára utal.

Az aktív, patakos járat igen kis hosszúságú ismerete miatt természetesen nem helyezkedhetünk e kérdésben végleges álláspontra.

A barlang patakmederig húzódó, felső szakaszában megítélésünk szerint az alábbi folyamatok - részleteikben még kellőképpen nem tisztázott módon - hatottak.

A térfépezett szakaszban a fő barlangképző tényezőnek a tektonika mellett a melegvizek oldó munkáját tartjuk.

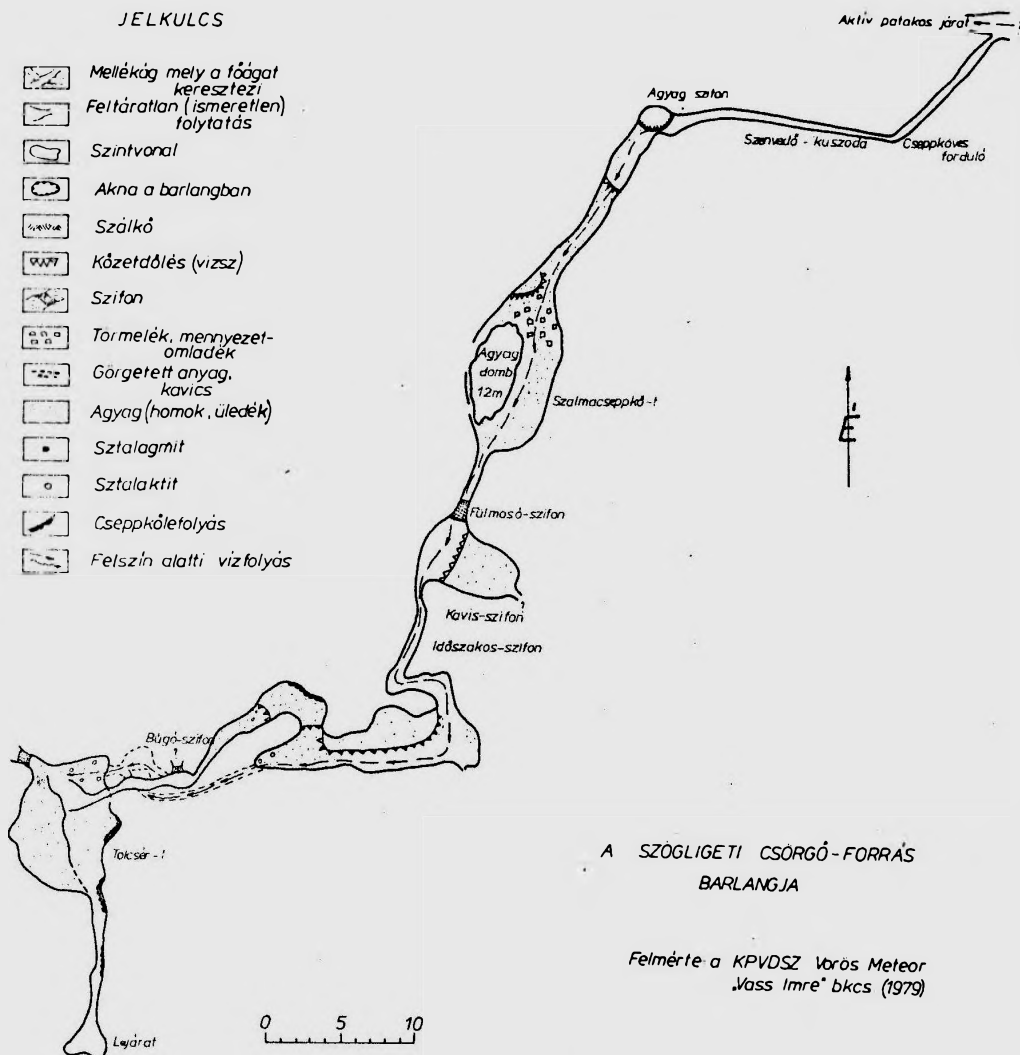
A hidrotermális tevékenység közvetlen bizonyítékait ugyan nem tudjuk kimutatni, de több megfontolás készült erre a megállapításra.

Érveink szempontjából figyelembe kellett vennünk:

- Hiányoznak a hidrotermális tevékenységet kísérő, annak nyomán megjelenő ásványi kitöltések.
- Ezek hiánya nem döntő jelentőségű, mivel a hidrotermális működést követő időszakban, amikor a járatokat már nem a meleg víz formálta, hanem a felszíni csapadékhullásból származó hidegebb hőmérsékletű, élénkebb turbulens mozgást végző víz kitakaríthatta az esetleges képződményeket.
Maradványaik, ásványi elegyrészecskék formájában feltehetően a barlang üledék anyagában - műszeres vizsgálattal - kimutatható.
- Hiányoznak az egyértelmű morfológiai bélyegek, a termális eredetű barlangolnál gyakori oldási üstök és gömb fülkék.
- Viszont több szifonjárat elkanyarodásánál észlelni hasonló kiöblösödéseket.
- A legfontosabb körülmény: Az Alsó-hegy területét is érintette a Rudabánya-Esztramos sávban tapasztalt hidrotermális tevékenység.

JELKULCS

- Mellékóg mely a főágat kereszteli
- Feltáratlan (ismeretlen) folytatás
- Szintvonal
- Akna a barlangban
- Szájkő
- Kőzetdőlés (vízsz)
- Szifon
- Törmelék, mennyezet-omladék
- Görgött anyag, kavics
- Agyag (homok, üledék)
- Sztalagmit
- Sztalaktit
- Cseppkőfolyás
- Felszín alatti vízfolyás

A SZÖLGÉTI CSÖRGŐ-FORRÁS
BARLANGJA

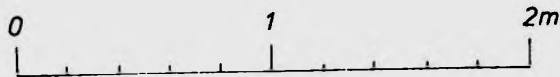
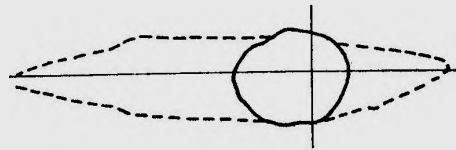
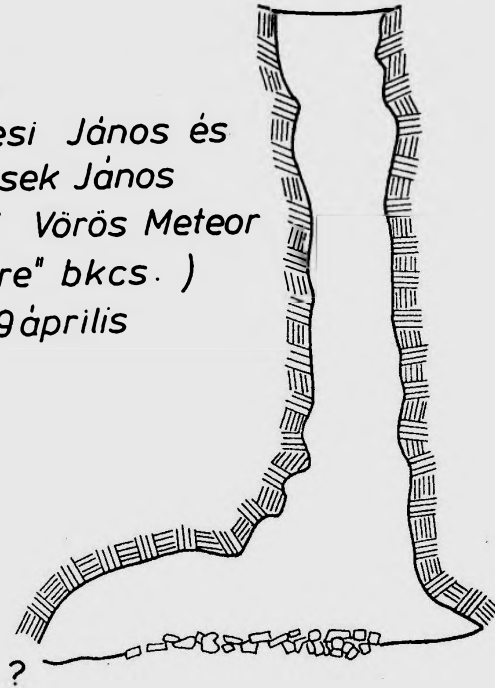
Felmérte a KPVD SZ Vörös Meteor
Vass Imre* bkcs (1979)

SZÓLÓ-ZSOMBOLY

Felmérte:

Szentesi János és
Kubassek János
(KPVDSZ Vörös Meteor
„Vass Imre” bkcs.)
1979. április

Több jel teszi kétségtelenné állításunk helyességét:

- 1./ A karszterület wettersteini cukorszövetű dolomit makroszkópos és mikroszkópos megjelenésében igazolja a vízforrások jelenlétét.
- 2./ A felszíni terepbejárások alkalmával többször észlelt tény, hogy a kőzetben gyakoriak a málladékkal kitöltött talérok és limoritos sávok, melyek gyakori kísérei a hidrotermális tevékenységnek.
- 3./ Több ásványkitöltés által is bizonyított melegvízes eredetű üreg található az Alsó-hegyen igen közel a Csörgő-forrás barlangjához.
Legismertebb alégvonalban mindössze kb. 1,5 km-re ÉK-re található Rejtek-zsomboly és az attól nem messze fekvő Rókalyuk, melyek genezisében a magasabb hőfokú víz oldó tevékenysége játszotta a fő szerepet.
- 4./ Az Alsó-hegyet megcsapoló források egy részének hőfoka még ma is langyos vagy meleg /Lótusz-forrás, Szalonna, Szögliget/.

Felhasznált irodalom:

- 1./ Balogh Kálmán /1948/ Adatok a Gömör-Tornai Karszt geológiájához
/MÁFI évi jelentése X.2. 107-116 oldal/
- 2./ Láng Sándor /1955/ Geomorfológiai tanulmányok az Aggteleki-Karsztvidéken
/Földrajzi Értesítő 1.füzet/
- 3./ Szentés György /1964/ A Bódvaszilás környéki karszterület genetikai kérdései
/Karszt és Barlang 1./
- 4./ Kósa Attila /1965/ Adalékok az Alsó-hegy zsombolyának megismeréséhez
/Karszt és Barlang 11. 63-64 oldal/
- 5./ Kósa Attila /1965/ A Kettős-zsomboly /Karszt és Barlang 1. 17-18 oldal/

Kubassek János: Szőlő-zsomboly

A VMTE "Vass Imre" Barlangkutató Csoport tagjai Szentési János és Kovács József Szögliget falu határában Gál István szőlőjében sekély berogyásra lettek figyelmesek.

A berogyást megbontva kb. 2,5 m mély vertikális kiterjedésű, igen keskeny üregbe jutottak.

A lyukban csak egy ember fér el.

Fenekéről Ny ill. K-i irányba kiinduló járatok kb. 1 m után elszűkülnek.

Az üreg alján - feltehetően inszalációs vagy fagyaprózódásos eredetű - kőtörmelék borítja.

A barlang az Alsó-hegy D-i nyúlványának DNy-i, sok napfényt kapó lejtőjén, kopár, szőlővel borított felszínen található.

Az üregben oldásos korróziós eredetű nyomok, valamint ásványkitöltés nem észlelhető. Az üreg a hegy fő kőzetanyagát adó wettersteini mészkőben és agyagos, márgás üledékanyagban alakult ki. Pontos genetikája nem állapítható meg.

Feltételezésünk szerint nem zárható ki a hidrotermális eredet, bár a forrásműködés bizonyítékai nem mutathatók ki. A barlangban a továbbjutást a szűkület és a törmelék anyag akadályozza. A járatot felmértük.

A jelentés tartalmazza még Rácz J.: "gyűjtött minták csonttani vizsgálata" c. cikkét.

Kiadja: Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat

Felelős kiadó: Hazslinszky Tamás

Engedélyszám: 48255

Készült: 900 példányban

82/3763 MTE SZ Házinyomda, Bp.

Felelős vezető: Deli Sándor